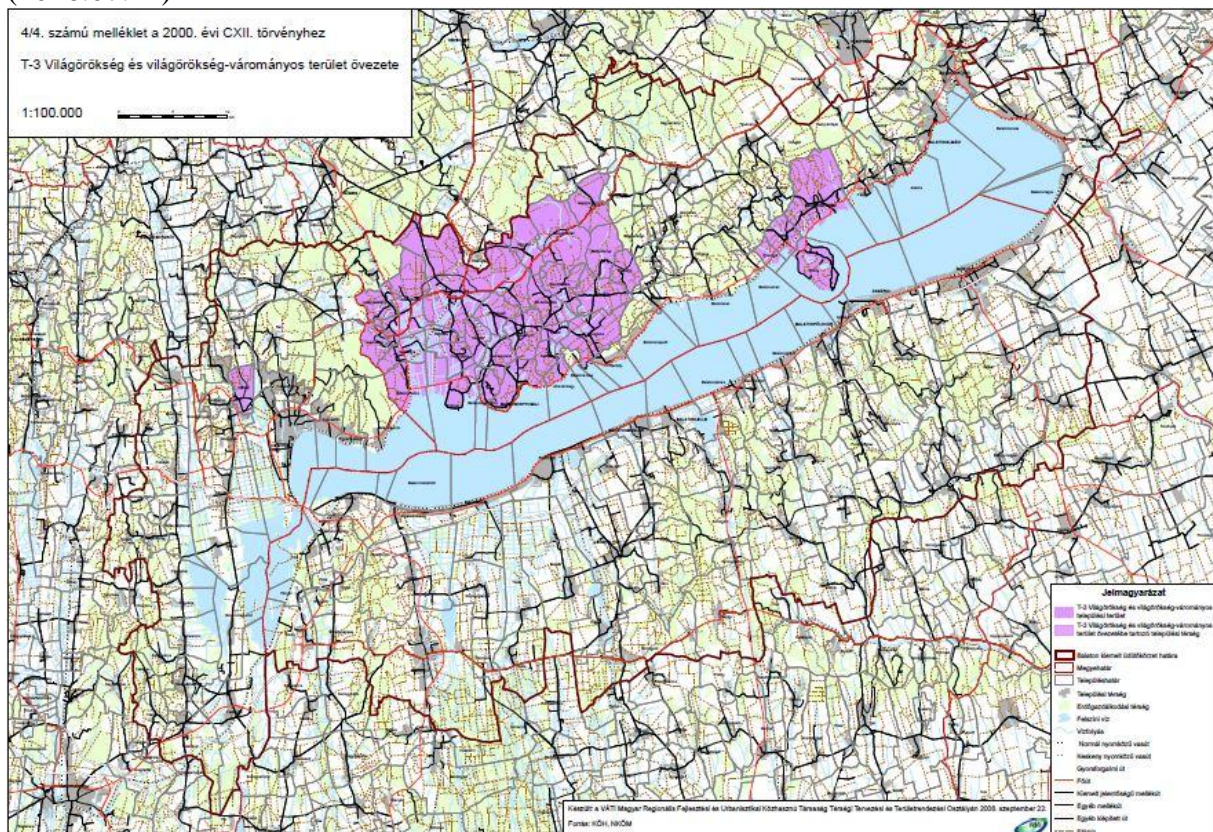

**A „Balaton-felvidéki kultúrtáj” Világörökségi Várományos Helyszín
a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén**
– összefoglaló információk

A Balaton-felvidéki kultúrtáj Világörökségi Várományos Helyszín fekvése, elhelyezkedése

A Balaton északi partján elhelyezkedő világörökségi várományos helyszín a Tihanyi-félsziget, Aszófő, Örvényes, a Tapolcai-medence, a Káli-medence és a Hévízi-tó természeti, illetve kulturális örökségi védetség alatt álló területeit, Balatonfüred reformkori városrészének műemléki védelem alatt álló területét, továbbá a keszthelyi Festetics Kastélyt, kastélyparkot és a Georgikon-major történeti épületegyüttesét foglalja magába. A Balaton-felvidéki kultúrtáj e kiemelt értékeket hordozó területeinek meghatározó, közös alapja a több millió éves földtörténeti múlt, amely vulkáni működéssel is együtt járó folyamataival és azok utóhatásaival (Pl.: gyógyhatású meleg-vizek és ásványvízforrások) hozta létre a változatos, mégis harmonikus egységet alkotó tájat. A területen megjelenő ember az őskortól napjainkig a földfelszín adottságaihoz alkalmazkodva használta, formálta ezt a tájat (mezőgazdaság, halászat, szőlőművelés, bazaltbányászat, (gyógy) fürdőkultúra), amely az itt élő népek – köztük kelták, rómaiak, szlávok és magyarok – által megvalósított kulturális és kommunikációs kölcsönhatások nyomán vált kiemelkedő jelentőségű kultúrtájává.

A „Balaton-felvidéki kultúrtáj” várományos helyszín a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén jelenleg 33 települést érint, melyet a 2015. június 2-án kihirdetésre került a „27/2015. (VI. 2.) a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről” című MvM rendelet tartalmaz. (27/2015. VI.2. MVM rendelet a Világörökségi Várományosi Helyszínek Jegyzéke letölthető az alábbi linkről: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1500027.MVM (2016.07.12)

A Balaton-felvidék térsége csupán egy kis pont a Világ térképén, de csodálatosan koncentrálva tartalmazza azt, amit elvárhatunk az emberiség kulturális öröksége szempontjából éppen egyedisége, természeti, épített és szociális értékei miatt e bámulatos szépségű vidéktől.

Ez a kultúrtáj, amely az emberi tevékenység és a természeti környezet harmonikus kölcsönhatása révén alakult ki, s amelyet a már nyolc évezrede itt találkozó különböző kultúrák formáltak – kiemelkedő kultúrtörténeti, földművelés-gazdálkodástörténeti és néprajzi értékeket hordoz, illetve gazdag fürdőkultúrával és természetgyógyászattal rendelkezik.

A táj települései természetesen tükrözik ezt a sokféleséget, ugyanakkor jellegzetes, erre a vidékre jellemző képet mutatnak régi borospincéikkel, nádtetős parasztházakkal, templomaikkal és modern, de a tájba jól illeszkedő épületeikkel.

E vidék egyik legfontosabb jövedelemforrása a turizmus, s nem csupán ámulatba ejtő szépségű tájegységi értékei miatt, hanem a vidéki közösségek kultúrája, az építészet, a kézműves tradíciók okán, továbbá történeti gasztronómiája, kitűnő borai és a lakosság vendégszeretete folytán, melyek egyaránt fontosak az itt élők, az ide látogató vendégek, turisták számára.

A Balaton-felvidéki kultúrtáj világörökségi várományos helyszín felelős fenntartása és sokoldalú fejlesztése hazánk turizmusának elhivatott szereplői, a vagyonkezelők, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet fejlesztésében elkötelezettek és a helyi közösségek optimális együttműködése során érhető el - figyelemmel a kultúrkörnyezet érzékenysége és turisztikai eltartó képességének hatáira - kihasználva gazdasági jelentőségét (az örökségturizmus révén), szociális jelentőségét (a társadalmi örökségtudat és lelkiismeret révén) és a szellemi örökség továbbadása jelentőségét (az oktatás, nevelés, szellemi élet és művészet terén).

A Balaton térség örökség-megőrzésének jövőbeni célja a Balaton-felvidéki kultúrtáj világörökségi várományos helyszín értékeinek védelme, a világgal való megismertetése a Világörökség helyszín cím elnyerése által.

A „Balaton-felvidéki kultúrtáj” Világörökségi Várományos Helyszín - a várományosi listára történő felkerülésének előzményei

A Balaton Fejlesztési Tanács a világörökségi várományosi listára való felkerülést, illetve a világörökségi helyszínné válás ügyét a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet komplex, de kiemelkedően az örökségi szempontú fejlesztése érdekében folyamatosan támogatja, melynek fontosabb mérföldkövei az alábbiak:

- 1986-ban kísérelték meg először – a Káli Medence Környezetvédelmi Társaság – a Balaton-felvidéken fekvő „Káli-medence” UNESCO Világörökség listára történő felterjesztését, melynek kezdeményezői a régióban élő művészek, építészek, elkötelezett civilek voltak.
- 1993-ban „Bencés vonulat” címen Tihany felkerült a világörökségi várományos listára, majd egy 2001. évi felterjesztés eredményeként külön a Hévízi Szent András Állami Reumatológiai és Rehabilitációs Kórház felterjesztésében a Hévízi-tó. Ugyancsak 2001-ben Tapolca város a „Tapolcai-medence Tanú-hegyei” címmel tett felterjesztést, amelyet a Balaton Világörökségéért Alapítvány kurátora, Sándor Péter szakértő készített.

- A felterjesztések eredményeként az 1993 óta várományosi listán szereplő Tihanyi-félsziget világörökségi várományos helyszín 2003-ban kiegészült, és a „Tihanyi-félsziget, a Tapolcai-medence tanúhegyei és a Hévízi-tó” elnevezéssel természeti kategóriában szerepelt a világörökségi várományosi listán.
- A fentiekkel párhuzamosan a 2000-es évek elején a témában érintett települések, szakemberek, döntéshozók, a Világörökség Magyar Nemzeti Bizottsága részvételével, a Balaton Fejlesztési Tanács közreműködésével széles körű egyeztetések kezdődtek/folytak a térség örökségének megőrzése céljából, illetve veszélyeztetettsége okán a világörökségi várományosi helyszínek jegyzékébe való bekerülésre, majd világörökségi helyszínné való felterjesztésre.
- 2004-ben a „Tihanyi félsziget, a Tapolcai-medence tanúhegyei és a Hévízi-tó” természeti kategóriában benyújtott várományosi pályázat a Világörökség Magyar Nemzeti Bizottság javaslatára „kultúrtáj” kategóriára módosult.
- A Balaton Fejlesztési Tanács, Somogy, Veszprém és Zala Megye Közgyűléseinek együttes, 2004. június 24-i keszthelyi ülésén a három megye közgyűlése által együttes határozati javaslat került elfogadásra, amely a közös világörökség pályázatot mind politikai, mind szakmai szempontból támogatta, valamint egy Világörökség Bizottság felállításának előkészítését is jóváhagyta.
- 2005-ben a Tanács megbízásából elkészültek az előzetes Világörökségi felterjesztési dokumentumok.
- A Tanács fontosnak tartotta és támogatta, hogy a Közép-dunántúli Regionális Operatív Program 2007-2008 közötti időszakra készülő akciótervébe kerüljön bele projektként a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Veszprém megyei térségére vonatkozóan a világörökségi cím elnyerésének előkészítése, valamint a Tanács, - elnöke javaslatára - a Balatont érintő három régió képviselőjében 3 fős munkabizottságot is felállított. (Érdekességgként megjegyezhető, hogy Veszprém megye két testvérterületén található már Világörökségi helyszín - Wachau és Loire térsége – melyek kapcsán pozitív tapasztalatok szűrhetők le.)
- 2007-ben Tapolca város egykori polgármestere, Ács János javaslatára létrejött a **Balaton Világörökségéért Alapítvány**.
- 2008-ban a Balaton Törvény módosítása előkészítése keretében a várományosi helyszín kibővült a „Káli-medence” helyszínnel, majd
- a Balaton Törvény 2008. évi módosítása során a Parlament a Balaton-felvidéki világörökségi várományos helyszínt beemelte a törvénybe s kijelölte a világörökség várományos övezetet: „2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról”¹ (http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0000112.TV)

¹ **Világörökség és világörökség-várományos terület övezete**¹¹⁰

28. §¹¹¹ (1)¹¹² A világörökség és világörökség-várományos terület övezetének (T-3) területét - a kulturális örökségvédelmi hatóság állásfoglalása alapján - a településrendezési eszközökben kell a tényleges kiterjedésnek megfelelően lehatárolni, és e törvény előírásait a településrendezési eszközökben lehatárolt területen kell érvényesíteni.

(2) A világörökség és világörökség-várományos terület övezete (T-3) tekintetében az OTTrT által meghatározott kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület országos övezetre, valamint a világörökség és világörökség-várományos terület kiemelt térségi és megyei övezetre vonatkozó övezeti előírások mellett a tájalkotó elemek összhangjának megőrzése érdekében a helyi építési szabályzatban a tájképet és a kulturális örökség elemeinek védelmét szolgáló szabályozást kell meghatározni.

- 2009-ben Magyarországon és a Balatonnál járt az UNESCO küldöttsége élén Koichiro Matsuura főigazgatóval.
- A Balaton Fejlesztési Tanács támogatást nyújtott a világörökségi helyszínné válás és a felterjesztés előkészítése érdekében további vizsgálatok, tanulmányok elvégzésére, többek között „A várományosi terület helyi közösségének attitűdvizsgálata világörökség tekintetében” témában.
- 2011-ben felvetődött a világörökségi várományos helyszín Gondnokság létrehozásának gondolata, azonban a megvalósítás forrás hiányában nem valósult meg.
- Megszületett a Világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény, (http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100077.TV) majd ennek 2015. évi módosítása is megtörtént. (<http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1500115.TV> és végrehajtási rendeletei).
- 2013-ban megkezdődött a Világörökségi Várományos helyszínek felülvizsgálata, melynek keretében
- 2014-ben a keszthelyi Festetics Kastély, annak kastélyparkja, továbbá a Georgikon-major történeti épületegyüttes csatlakozott e fenti, védendő örökségek körébe.
- A felülvizsgálat eredményeként 2015-ben kihirdetésre került a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet. A rendelet megerősítette az UNESCO várományos listáján szereplő magyar várományos helyszínek „várományos” státuszát, egyben pontosította a helyszínek tartalmát, meghatározva minden helyszín Kiemelkedő Értékét. Az így véglegessé vált világörökségi várományos helyszín ekkor kapta meg a jelenleg is érvényben lévő: **„Balaton-felvidéki kultúrtáj”** megnevezést
- A felülvizsgálat eredményeiről a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezete, a Balatoni Integrációs Kft. és partnereként a Balaton Világörökségéért Alapítvány által közösen szervezett „A Világörökségi Várományos listáról a Világörökségi Helyszínné válásig” című 2015. november 25-i keszthelyi konferencián tájékozódhattak a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településvezetői, szakemberei, civil szervezetei, illetve a Világörökség témában dolgozó minisztériumi és a helyszíneket kezelő intézményi partnerek.

A világörökség témakörű konferencia megrendezésének célja volt, hogy „Balaton-felvidéki kultúrtáj” örökség-értékeinek oltalmazására a helyszíningazdák, a szakmai társadalom, a civil szervezetek és a támogatók együttműködését segítve, ismertessük a továbblépés feladatait, hogy az a következő években minden szempontból alkalmassá váljon az UNESCO Világörökség listára történő felterjesztésre.

A konferenciáról bővebb információ, rövid összefoglaló az alábbi linken található: <http://www.balatonregion.hu/vilagorokseg-20151125>

A Világörökségi helyszínné válás folyamatában a Balaton Fejlesztési Tanács partnereként a Balaton Világörökségéért Alapítvány civil szervezetként elkötelezett és aktív közreműködésével folyamatosan támogatja a Balaton-felvidéki kultúrtáj helyszínné válását.

A magyarországi Világörökség és várományosi helyszínek kezelője a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ (Budapest)

A hazai világörökségi helyszínek megóvása, fenntartása és kezelése érdekében a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ keretén belül működik a Nemzetközi és Világörökségi Főosztály közreműködik az UNESCO Világörökség Egyezmény végrehajtásában.

A Főosztály segíti az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Világörökség Szakbizottsága javaslattevő, véleményező, döntés-előkészítő munkáját, szervezi és koordinálja a szakbizottság tevékenységét.

A Nemzetközi és Világörökség Főosztály közreműködik a világörökségről szóló törvényben és rendeletekben előírt miniszteri feladatok ellátásában, többek között a világörökségi kezelési tervek és világörökségi hatásvizsgálatok készítésének koordinálásában, a világörökségi szempontok érvényesítésében a világörökségi területet érintő jogszabályokban, illetve átfogó tervezési programokban, továbbá a várományos helyszínek jegyzékének felülvizsgálatában. Kapcsolatot tart a nyolc hazai világörökségi helyszín gondnokságával és segíti munkájukat.

A feladatok közé tartozik a kapcsolattartás a párizsi UNESCO-központtal, jelentések készítése az egyezmény végrehajtásáról és a helyszínek állapotáról, nemzetközi munkacsoportokban való részvétel, valamint a hazai helyszínekhez köthető nemzetközi szakértői missziók szervezése.

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ <http://www.forsterkozpont.hu/vilagorokseg>

Források:

- Balaton Világörökségéért Alapítvány /Kálóczi Kálmán kuratóriumi elnök, Sándor Péter kurátor)
- Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft.
- Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ

Tematikus linkek és források:

- www.vilagorokseg.hu
- <http://www.vilagorokseg.hu/felvetel-a-vilagorokseg-listara>
- <http://vilagorokseg.ne.hu/a-tihanyi-felsziget>
- www.balatonregion.hu
- <http://www.balatonregion.hu/vilagorokseg-20151125>
- www.hirbalaton.hu

Kapcsolódó jogszabályok:

- 2000. évi CXII. Törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balaton területrendezési Szabályzat megállapításáról <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a0000112.TV> (2016.07.30)

- 4/4 sz. melléklet a 2000. évi CXII. törvényhez: Világörökség és világörökség-várományosi terület övezete: T-3 http://www.e-epites.hu/anyagok/balaton/44_t-3.pdf (2016.07.30)
- 2008. évi LVII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balaton Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény módosításáról <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a0800057.TV#lbj2idc3d7> (2016.07.30). A törvény indoklása: http://www.terport.hu/webfm_send/40 (2016.07.30)
- A Világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1100077.TV> (2016.07.30), továbbá ennek 2015. évi módosítása és végrehajtási rendeletei <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1500115.TV> (2016.07.30).